

7. Ichtiofauna Wisłoki

Ichthyofauna of Wisłoka River

Marek Jelonek

7.1. Wstęp

Badania ichtiofauny Wisłoki na odcinku od 91 do 50 km przeprowadzono jesienią 2001 roku. Ostatnie badania rybostanu tej rzeki były prowadzone w latach dziewięćdziesiątych przez Włodek i Skóra, 1994; Włodek i Skóra, 1995. W dorzeczu Wisłoki stwierdzono wówczas 29 gatunków ryb należących do dziewięciu rodzin: łososiowatych (2 gatunki), lipieniowatych (1 gatunek), szczupakowatych (1 gatunek), karpowatych (17 gatunków), piskorzowatych (2 gatunki), sumowatych (1 gatunek), okoniowatych (2 gatunki), głowaczowatych (2 gatunki) i wątluszowatych (1 gatunek). W obrębie zespołu zidentyfikowano pięć gatunków ryb objętych ochroną gatunkową: strzebla potokowa, śliz, głowacz przegopłety, różanka i piekielnica. W roku 1999 rozpoczęto budowę zbiornika Mokrzec i elektrowni wodnej. Budowla ta wyposażona w źle wykonaną i nie działającą przepławkę spowodowała obecnie znaczne zmiany środowiska badanego odcinka rzeki.

Przedstawione dalej wyniki badań kontrolnych ichtiofauny Wisłoki przeprowadzono w dniach 17 – 18 października 2001 roku. Połowy ryb prowadzono, z łodzi spływającej z biegiem rzeki, agregatem prądotwórczym wyposażonym w dwie elektrody (anody) na sześciu stanowiskach połowu.

Wyniki połowów i parametry stanowisk zestawiono w tabeli 7.1.

7.2. Charakterystyka fizjograficzna i wyniki

Pierwszy odcinek od mostu pontonowego charakteryzuje się szybkim prądem, względnie wyrównanym dnem pokrytym drobnym żwirem i niewielką ilością przejść nurtu z jednego brzegu na drugi i związanymi z tym głębozcami i przemiałami

Drugie stanowisko posiada liczne wychodnie skały macierzystej. Za wychodniami tworzą się głębokie doły, stopniowo wypływające się do następnych skośnie ułożonych warstw skał. Dno pokryte otoczkami piaskowca.

Stanowisko od Skurowa, rozpoczyna się długim odcinkiem prądowym (lotycznym) po czym rzeka zwalnia, staje się głębsza (niekiedy ponad 2 metry). Odcinki o słabym prądzie są długie 1.5 – 2 km W dalszym biegu jedyne miejsca lotyczne znajdują się pod progami (Mokrzec i Dębica), oraz pod mo-

stami, zwłaszcza pod mostem kolejowym na trasie Dębica – Mielec i rzadziej mostami drogowymi.

Odcinki podpiętrzone posiadają dno żwirowo piaszczyste, niekiedy są przymulone. Głębokości od 0.5 do 3 metrów przy ujęciu wody dla Dębicy. Szerokość rzeki 20–30 metrów.

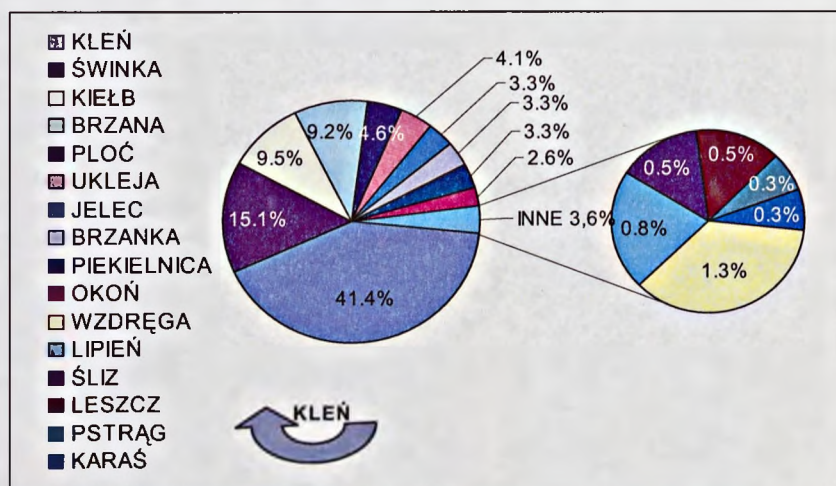
O liczebności i biomase ryb na badanych stanowiskach decydowały praktycznie trzy gatunki: świnka, kleń i brzana za wyjątkiem stanowiska 4, na którym znaczny udział w biomase złowionych ryb miały sandacz, szczupak, okoń i leszcz. Liczebność i biomasa ryb różniła się znacznie pomiędzy poszczególnymi stanowiskami. Najwięcej ryb zaobserwowano na odcinku od Skurowej do mostu w Przeczycy (St.2), następnie poniżej jazu ujęcia wodociągowego w Dębicy (St.6) oraz poniżej zapory zbiornika w Mokrzczu (St.4) (tab. 7.1.). Wszystkie te stanowiska charakteryzowały się silnym zróżnicowaniem koryta rzeki.

Wisłokę od Bukowej do Żyrakowa można podzielić na cztery charakterystyczne odcinki. Pierwszy składający się z trzech stanowisk (St.1, St.2, St.3) ma podobny rybostan. Różnice pomiędzy wymienionym stanowiskami wynikają głównie z różnic fizjograficznych, wpływu zanieczyszczeń bytowych i przemysłowych (produkcja kruszywa w Bukowej) z miejscowości położonych nad Wisłoką i wreszcie nadbrzeżnej zabudowy oraz związanej z tym penetracji rzeki przez mieszkańców. Drugi odcinek znajduje się poniżej zapory w Mokrzczu (St.4). Nowo wybudowany zbiornik, przynajmniej na razie, wyląpuje rumowisko i zawiesinę, a prowadzone przy budowie zapory roboty ziemne korzystnie zmieniły fizjografię tego odcinka rzeki, tworząc pod zapórą zróżnicowane siedlisko bytowania ryb, co zostało potwierdzone wynikami przeprowadzonych połowów. Trzeci odcinek zaczynający się przed jazem ujęcia wodociągowego w Dębicy to ewidentnie zdegradowana część rzeki. Zespół ryb, o wyjątkowo małej różnorodności oraz liczebności i biomase, zdominowany jest przez odpornego na trudne warunki środowiskowe klenia. Na podstawie braku w połowach młodszych stadiów wiekowych można przypuszczać, że ichtiofauna znajduje się tu na granicy wegetacji, a jej ciągłość występowania prawdopodobnie zależy od osobników zrzucanych z wodą z górnej części Wisłoki, a nie od naturalnego rozrodu w tym odcinku rzeki.

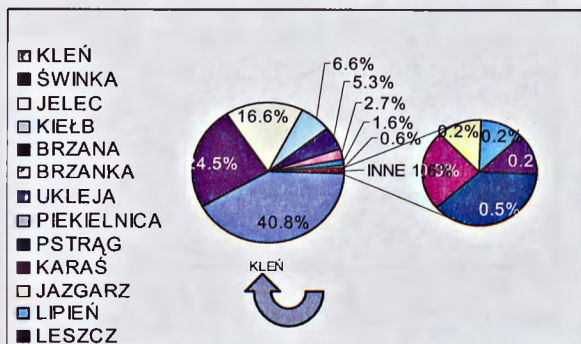
Czwarty odcinek znajduje się poniżej jazu ujęcia wodociągowego w Dębicy (St.6). Wody Wisłoki po przejściu jazu mocno natleniają się, a narzut kamienny zabezpieczający koryto rzeki poniżej i szybki prąd wody zmienia fizjografię tego odcinka rzeki. Było to wyraźnie zauważalne w połowach badawczych, bowiem opisywany odcinek miał największą różnorodność gatunkową, oraz drugą, co do wielkości liczebność i drugą, co do wielkości biomase ryb (tab.7.1, rys. 7.6.).

Tabela 7.1. Wyniki badawczych połowów ryb i parametry stanowisk połowu.
Results of controll catching and parameters of sites.

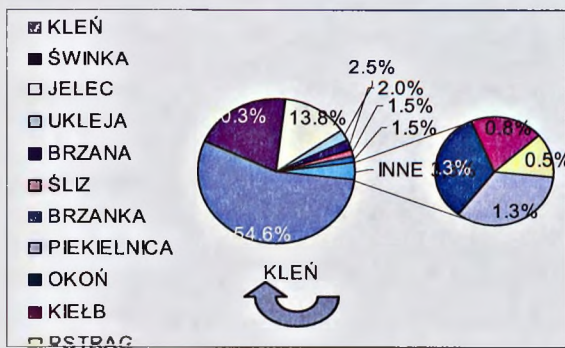
Nr. stanowiska	Stanowiska połowu	Powierzchnia stanowiska [m ²]	Liczebność złowionych ryb [szt.]	Biomasa złowionych ryb [g]
1	Bukowa – most pontonowy do Skurowa	100 800	391	90974
2	Od Skurowa do m. Przeczyca – most	96 000	72	19 344
3	Przeczyca – most do Kamienica – kładka	99 000	74	9 385
4	zbiornik Mokrzec – zapora do Pilzno – most	108 000	71	24 018
5	Dębica Latoszyn do Dębica jaz wodociagowy	176 000	27	3 971
6	Dębica jaz wodociag do plaża w Żyrakowie	216 000	202	38 800
Razem			837	186 492

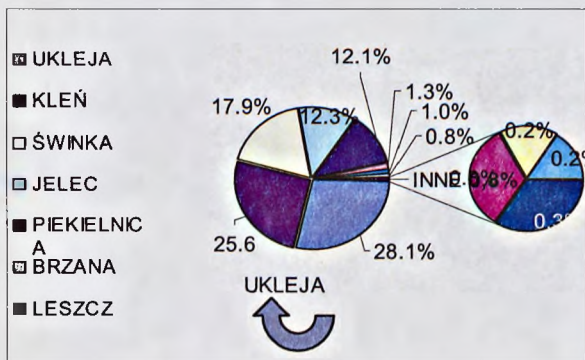
Rys. 7.1. Udział procentowy poszczególnych gatunków ryb w ogólnej liczebności ichthyofauny na stanowisku nr 1.
Relative structure of ichthyofauna on site 2.

Rys. 7.2. Udział procentowy poszczególnych gatunków ryb w ogólnej liczebności ichtyofauny na stanowisku nr 2.
Relative structure of ichthyofauna on site 2.

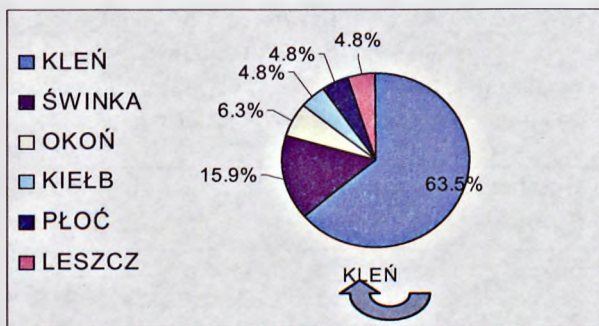
Rys. 7.3. Udział procentowy poszczególnych gatunków ryb w ogólnej liczebności ichtyofauny na stanowisku nr 3.
Relative structure of ichthyofauna on site 3

Rys. 7.4. Udział procentowy poszczególnych gatunków ryb w ogólnej liczebności ichtyofauny na stanowisku nr 4.
Relative structure of ichthyofauna on site 4.

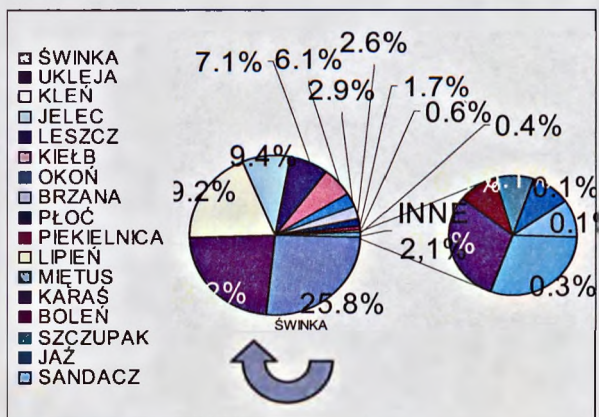
Włodek i Skóra (1994, 1995) stwierdzili występowanie następujących gatunków chronionych: strzebla potokowa, śliz, głowacz pręgopłetwy, różanka i piekielnica. W 2001 roku nie udało się potwierdzić występowania wrażliwego na zanieczyszczenia wody głowacza pręgopłetwego oraz różanki.

Badany odcinek rzeki Wisłoki ma, w porównaniu z innymi rzekami Polski, bogatą stosunkowo zróżnicowaną ichtyofaunę (Amirowicz 2001, Pen-

Rys. 7.5. Udział procentowy poszczególnych gatunków ryb w ogólnej liczebności ichtyofauny na stanowisku nr 5.

Relative structure of ichthyofauna on site 5.

Rys. 7.6. Udział procentowy poszczególnych gatunków ryb w ogólnej liczebności ichtyofauny na stanowisku nr 6.

Relative structure of ichthyofauna on site 6.

czak 1999). Na uwagę zasługują tu silne populacje reofilnych ryb karpio-watych: klenia, brzany, jelca i świnki. Z przyrodniczego punktu widzenia cenna jest zwłaszcza liczna populacja świnki bytująca zarówno powyżej jak i poniżej jazu wodociągowego w Dębicy. Biorąc pod uwagę zaś katastrofalne zmniejszenie się liczebności tego gatunku w rzekach Polski (Klich 2001), należy prowadzić racjonalną eksploatację wędkarską tego gatunku, chronić tarliska, oraz wszelką cenę dążyć do udroźnienia przepławki zapory w Mokrzu, tak, aby funkcjonowała niezależnie od poziomu wody w zbiorniku.

W odłowach stwierdzono występowanie 22 gatunków ryb. Różnorodność gatunkowa zmienia się między stanowiskami. Na stanowiskach ubogich stwierdzano zaledwie 6 gatunków podczas gdy na stanowiskach zróżnicowa-nych 17 (patrz tabela 7.2.).

O biomasie ryb decydują praktycznie trzy gatunki: świnka, kleń i brzana z wyjątkiem stanowiska 4 na którym znaczny udział mają także sandacz, szczu-pak, okoń i leszcz (rys. 7.4.). Rozkład długości wybranych trzech dominują-cych gatunków i jednego gatunku towarzyszącego wskazuje na ich sytuację populacyjną. Populacja świnki (rys.7.7.) ma charakter populacji starzejącej się

i w przyszłości należy spodziewać się spadku jej liczebności. Populacje brzany i klenia są w podobnej sytuacji z upośledzeniem rekrutacji młodych osobników. W najlepszej sytuacji jest gatunek mało cenny – jelec, którego populacja ma się dobrze tzn., że gatunek odnosi sukces rozrodczy w środowisku tej rzeki.

Tabela 7.2. Lista gatunków odłowionych w Wisłocie.

List of species caught in the Wisłoka River.

Lp.	Gatunek/ stanowisko Species/site	St1	St 2	St 3	St 4	St5	St 6
1	boleń						+
2	Brzana	+	+	+	+		+
3	Brzanka	+	+	+			
4	Jazgarz		+				
5	Jaź						+
6	Jelec	+	+	+	+		+
7	Karaś		+				+
8	Kiełb	+	+	+		+	+
9	Kleń	+	+	+	+	+	+
10	Leszcz	+	+		+	+	+
11	Lipień	+	+		+		+
12	Miętus						+
13	Okoń	+		+	+	+	+
14	Piekielnica	+	+	+			+
15	Płoć	+			+	+	+
16	Pstrąg	+	+	+			
17	Sandacz				+		+
18	Szczupak				+		+
19	Śliz	+		+			
20	świnka	+	+	+	+	+	+
21	Ukleja	+	+	+	+		+
22	Wzdrega	+					
	Liczba gatunków	15	13	11	11	6	17

Rys. 7.7. Histogramy długości całkowitej Lt [cm]. Histograms of total length Lt

